

พงษาวดารเมืองสกลนคร

ฉบับลายมือ อำมาตย์โท

พระยาประจักษ์ประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พิมพ์ในงานปลงศพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วราวงศ์รัตน์

ณ สุสานประตูม้า

เมื่อปีชวด พระพุทธศักราช ๒๕๖๓

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร

พงษาวดารเมืองสกลนคร

ฉบับลายมือ อำนวยการพิมพ์

พระยาประจันตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พิมพ์ในงานปลงศพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรตม์ วรากรณ์รัตน์

ณ สุสานประตูม้า

เมื่อปีชวด พระพุทธศักราช ๒๕๖๓

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร

พงษาวดารเมืองสกลนคร

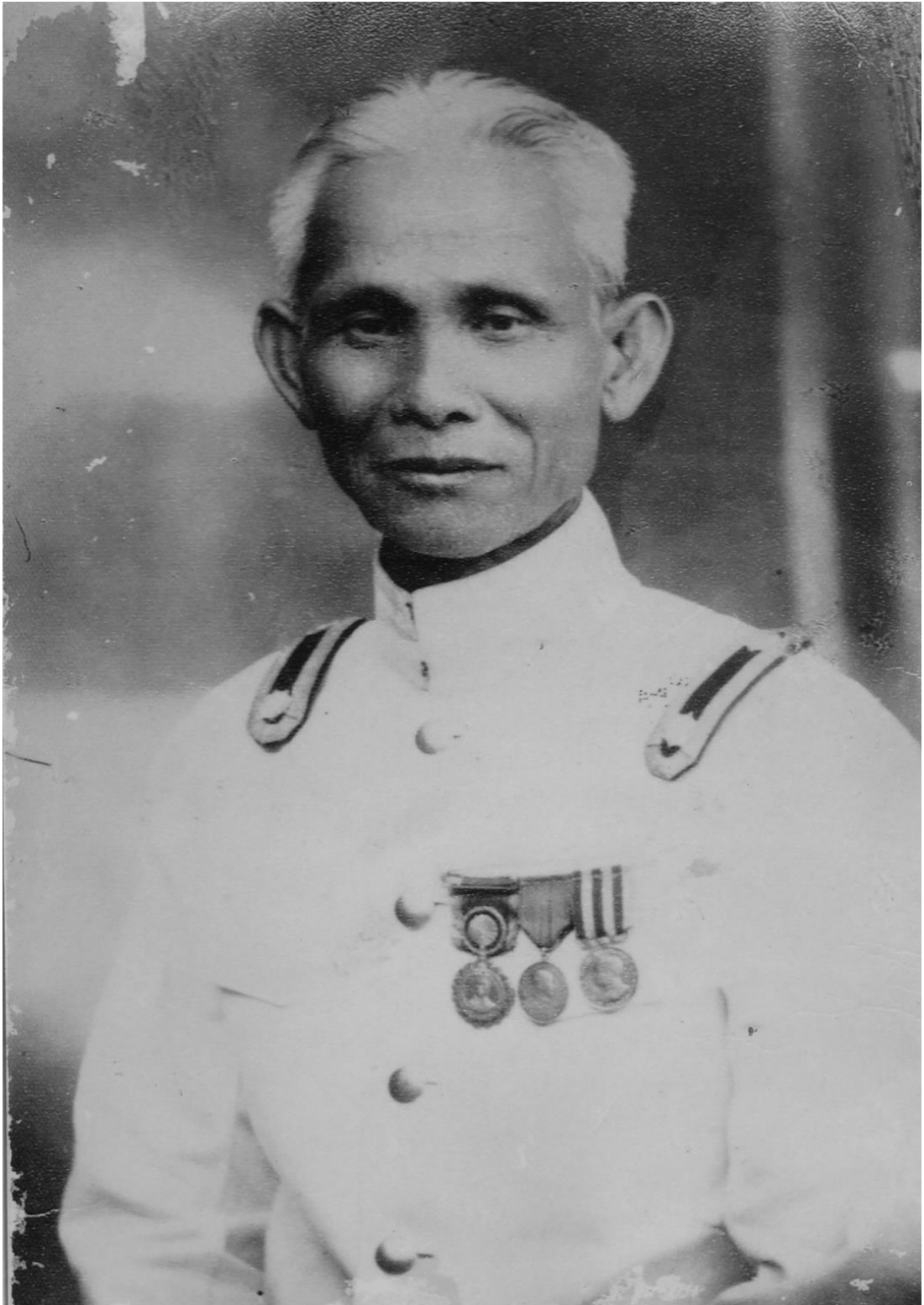
ฉบับลายมือ จำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง้งคำ พรหมสาขา)

ผู้เรียบเรียงพิมพ์ :	นายพจนวราภรณ์ เขจรเพชร
จำนวนที่พิมพ์ :	๕๐๐ เล่ม
ปีที่พิมพ์ :	พ.ศ. ๒๕๖๓
จัดพิมพ์โดย :	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
คณะทำงาน :	
ดร.สถิตย์ ภาคมฤค	รองผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
นางสาวจินตนา สิ้นธุ์โพธิ์ศาล	นางสาวชุตินา ภูสุวรรณ
นางสาวเอกสุดา ไชยวงศ์ศต	นายกฤษดากร บัณฑิต
นางสาววิลาวัณย์ ฝิวอ่อน	นายณัฐกานต์ หลักคำ
ที่ปรึกษา :	
ผศ.ปรีชา ธรรมวิมล	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผศ.พนทิชา ฝิวงาม	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
ผศ.ชาคริต ชาญชิตปรีชา	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
ผศ.ธีรภัทร ศรีมหา	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา
ผศ.ดร.กาญจนา วงษ์สวัสดิ์	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและประกันคุณภาพ
ดร.มาลี ศรีพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพันธกิจสัมพันธ์
ผู้อำนวยการผลิต :	
นายสุรสิทธิ์ อึ้งปัดมวรงค์	ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
ผศ.ดร.พุ่มจักร สิทธิ	รองผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
นางสาววิชฎานภาญต์ ขอนพาง	รองผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
นางพงเยาว์ จารณะ	หัวหน้าสำนักงานผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
ภาพ :	สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
ออกแบบปก :	นายหัตถ์ไชย ศรีสถิตย์
สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย	

อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา)

ผู้สำเร็จราชการเมืองสกลนคร/ผู้บังคับที่กตัญจะนับ

รองอำมาตย์โท พระบริบาลศุภกิจ (คำสาข ศิริชัยพล์)
กรมการพิเศษเมืองสกลนคร/ผู้ตรวจทานต้นฉบับ

พระยามหาอำมาตยาธิบดี (หรั่ง ศรีเพ็ญ)
สมุหหัตไทยฝ่ายเหนือ และอธิราชมนตรีสภา (สภาองคมนตรี)/ผู้ให้เรียนเรียงต้นฉบับ

คำนำ

เฟื่องโงงาพปลงศพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์
 อธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสกลนคร
 กำหนดงานวัน ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๓ ณ ฌาปนสถาน
 สุสานประตูม้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โงงการนี้มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏสกลนคร มีความประสงค์จัดพิมพ์หนังสือพงษาวดาร
 เมืองสกลนคร ฉบับลายมือพระยาประจันตประเทศธานี (โงงคำ
 พรหมสาขา) ของพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์
 โงงาพนี้

พงษาวดารเมืองสกลนคร ฉบับลายมือ อำมาตย์โท
 พระยาประจันตประเทศธานี (โงงคำ พรหมสาขา) หรือฉบับ
 วัดแจ้งแสงอรุณนี้ มีการเรียบเรียงขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๓๐
 ตามคำสั่งของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (หรั่ง ศรีเพ็ญ)
 สมุหมหาดไทยฝ่ายเหนือ และอธิรัฐมนตรีสภา (สภาองคมนตรี)
 สมัยรัชกาลที่ ๕ ต้นฉบับนี้ถูกเพลิงไหม้สูญหาย เขียนด้วยดินสอด
 ดำ บนกระดาษฝรั่ง หน้ากระดาษละ ๑๒ บรรทัด มีทั้งหมดจำนวน
 ๒๒ หน้า

ทั้งนี้ พบเนื้อหาพงษาวดารเมืองนครพนม ที่เขียนโดย
 อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา)
 หรือเรียกว่า “พงษาวดารเมืองนครพนมสังเขป ฉบับพระยาจันทร์
 โง้วคำ” พิมพ์รวมในประชุมพงษาวดาร ภาคที่ ๗๐ ของหอพระ
 สมุดวิจิตรญาณ เมื่อนำมาเทียบเคียงดูก็รู้ได้ว่า เป็นสำนวนและเนื้อ
 เรื่องเดียวกัน สำหรับพงษาวดารเมืองสกลนคร ฉบับลายมือเล่มนี้
 ปรากฏมีการเขียนเพิ่มเติมบนตัวอักษรไทพ้อย ด้วยลายมือ
 อักษรไทยของรองอำมาตย์โท พระนริมาลศุภกิจ (คำสาข ศิริขันธ์)
 กรมการพิเศษเมืองสกลนคร ที่เพิ่มเติมและตรวจสอบเนื่องจาก
 ต้นฉบับไม่สมบูรณ์ มีการลงนามกำกับวันที่ ๒๘ พฤษภาคม
 พุทธศักราช ๒๔๗๓ โดยไม่ลืมยังคงรักษารูปแบบเดิมไว้ด้วย

พงษาวดารเมืองสกลนคร ฉบับ ลายมืออำมาตย์โท
 พระยาประจันตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา) หรือฉบับ
 วัดแจ้งแสงอรุณ มีเนื้อหาสังเขปในช่วงต้นกล่าวถึง เหตุการณ์ความ
 ไม่พอใจ ในการตั้งตำแหน่งการปกครองเมืองนครพนม
 ก่อนแยกออกไปตั้งเมืองมะหาไซกองแก้ว มีการสอดแทรกลำดับ
 สาแหรกสายตระกูล ส่วนช่วงท้ายเรื่องเป็นการเข้าสู่การปกครอง
 ของราชสำนักกรุงเทพเกี่ยวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของครอบครัว
 เมืองมะหาไซกองแก้วและการตั้งเจ้าเมืองกรมการเมืองสกลนคร

พงษาวดารเมืองสกลนครฉบับนี้เอง ยังเป็นเอกสารสำคัญ
ที่คณะกรรมการจัดทำพงษาวดารเมืองสกลนคร เมื่อปีพุทธศักราช
๒๕๖๐ นำมาใช้ใ้ใ้ประกอบการประกอบเรียบเรียงพงษาวดารเมืองสกลนคร
ตอนที่ ๓ แยกวงศ์ตระกูลจากเมืองนครพนม ภายหลังนำมาตีพิมพ์
เผยแพร่เป็นที่รู้จักในชื่อ ตำหนพงษาวดารเมืองสกลนคร ฉบับ
อำนวยการโท พระยาประจักษ์ตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา)
ที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วรางค์รัตน์ ภาควิชาประวัติศาสตร์
วิทยาลัยครูสกลนคร นำมาเรียบเรียงพิมพ์เผยแพร่
เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๓

พิพิธภัณฑท์เมืองสกลนคร ขอขอบคุณหม่อมหลวงไพฑูริย์บุญรอด
ทักษิณานุกุลประธานภคกิจที่เจ้าภาพได้นำเพื่อผู้ตั้งแต่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วรางค์รัตน์ ตลอดจนให้ผู้พิมพ์หนังสือนี้
ออกแจกเป็นวิทยาทาน ขอขอบคุณทั้งนี้จึงเป็นพลวปัจฉิมตบั้นดาล
ให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัตน์ วรางค์รัตน์ ผู้ส่วกลับ ได้ประสบ
แต่สิริสุขคุณมบุญผล สมดังเจตจำนง ของเจ้าภาพจงทุกประการ
เทอดณู.

พิพิธภัณฑท์เมืองสกลนคร

๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

ภาพแผนก

คำนำ	ก
ภาพแผนก	ง
ประวัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วราวงศ์รัตน์	จ
พงษาวดารเมืองสกลนคร	๑
ฉบับลายมือ อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (ไฉ่พคำ พรหมสาขา)	
บรรณานุกรม	๑๕

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรสิทธิ์ วรรณศิริรัตน์
ชาตะ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒ มรณะ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๓
อายุ ๘๑ ปี ๑๐ เดือน ๒ วัน

ชีวิตคือการเดินทาง

ชีวิตเปรียบดังการเดินทาง

พบเรื่องราวต่าง ๆ และผู้คนหลากหลาย

ชีวิตผ่านอุปสรรคและความสำเร็จมากมาย

จุดมุ่งหมายเพื่อครอบครัวและเพื่อมวลชน

ชีวิตมีเวลาต้องสั้นที่สุด

ต้องพัก ต้องหยุด เพราะ กาย ใจ เหนื่อยล้า

ชีวิตเมื่อถึงกาลเวลา การจากลาล้วนเป็นนิจจัง.

ด้วยรักและอาลัยคุณพ่อผู้แสนดี

จากลูกสาว

สุ	ภาพบุรุษแก้ว	วิชาการ
รัตน์	เลิศบรรเจิดงาม	มากสี่
วรางค์	กมลสำธาร	ท้องถิ่น วิทยา
รัตน์	ดุจแสงข้ามพื้น	แห่งห้วงปัญญา

ดร.สฤษดิ์ ภาคมฤค

รองผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ดับแล้วแสงแห่งหล้า
ผู้พบ โลกหลากนคร
ศึกษาจวมเจพจร
ขลุ่ส่กพลีศนี

สกลนคร
ก่อพก
ทุกถีน ฆ่าพสกล
แผ่นฟ้าพริ้งคร

ดร.สธิตย์ ภาคมฤค
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประวัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วราวงศ์รัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วราวงศ์รัตน์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๙
 กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ มีภูมิลำเนาเดิมเป็นชาวจังหวัดอุทัยธานี
 เป็นบุตรของนายพืฒน์ หล้าเจริญสุข และนางพ้าคำมั่ง หล้าเจริญสุข
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วราวงศ์รัตน์ สมรสกับนางสายพิณ
 สันติวงศ์ มีบุตรธิดา ๓ คน ประกอบด้วย นายดุริยางค์ วราวงศ์รัตน์
 นายฉนพวรรณศรี วราวงศ์รัตน์ และนางสาวปริญญา วราวงศ์รัตน์

การศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕ เข้าศึกษาที่โรงเรียนเทศบาล
 ๑ “วัดหลวงราชवास” โยธาธิการชั้นประถมศึกษาจนสำเร็จ
 การศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๕๕ - ๒๕๖๓ เข้าศึกษาที่โรงเรียนอุทัยเทวี
 เวชอุทัยธานี โยธาธิการชั้นมัธยมศึกษาจนสำเร็จการศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ เข้าศึกษาที่โรงเรียนฝึกหัดครู
 พิศาลบุรี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) ๒ ปี

พุทธศักราช ๒๕๑๓ - ๒๕๑๕ เข้าศึกษาที่วิทยาลัยครู
เทพสตรี ลพบุรี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
(ป.กศ.สูง)

พุทธศักราช ๒๕๑๗ - ๒๕๒๑ เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ไพร่ระดับชั้นปริญญาตรี สาขาคณิต
ศึกษา และมหาวิทยาลัยศิลปากร ไพร่ระดับชั้นปริญญาโท
สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การรับราชการ

พุทธศักราช ๒๕๐๕	ตำแหน่ง ครูตรี โรงเรียนเมืองใหม่ (ชลธาราษฎร์) จังหวัดลพบุรี
พุทธศักราช ๒๕๑๐	ตำแหน่ง ครูตรี ระดับ ๒ กรมการฝึกหัดครู
พุทธศักราช ๒๕๑๐	ตำแหน่ง ครูตรี ระดับ ๒ วิทยาลัยครูนครราชสีมา
พุทธศักราช ๒๕๑๑	ตำแหน่ง ครูตรี ระดับ ๒ โรงเรียนฝึกหัดครูสกลนคร

พุทธศักราช ๒๕๑๓	ตำแหน่ง ครูตรี ระดับ ๒ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๑๕	ตำแหน่ง ครูโท ระดับ ๑ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๑๕	ตำแหน่ง อาจารย์โท ระดับ ๑ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๑๘	ตำแหน่ง อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๒๒	ตำแหน่ง อาจารย์ ๑ ระดับ ๔ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๒๔	ตำแหน่ง อาจารย์ ๑ ระดับ ๕ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๒๗	ตำแหน่ง อาจารย์ ๑ ระดับ ๖ วิทยาลัยครูสกลนคร
พุทธศักราช ๒๕๓๗	ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘ วิทยาลัยครูสกลนคร

พทุฒศักราช ๒๕๓๘

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ระดับ ๘

สถาบันพระราชภัฏสกลนคร

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พทุฒศักราช ๒๕๑๑

เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

พทุฒศักราช ๒๕๑๕

จัตุรภรณ์มงกุฎไทย

พทุฒศักราช ๒๕๒๑

จัตุรภรณ์ช้างเผือก

พทุฒศักราช ๒๕๒๖

ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

พทุฒศักราช ๒๕๓๒

ตริตาภรณ์ช้างเผือก

พทุฒศักราช ๒๕๓๖

ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

พทุฒศักราช ๒๕๔๑

ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก

ประวัติการทำงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พทุฒศักราช ๒๕๑๖ - ๒๕๑๗

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์

พทุฒศักราช ๒๕๒๐ - ๒๕๒๕

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์

พทุฒศักราช ๒๕๒๖ - ๒๕๓๐

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์

พทุฒศักราช ๒๕๓๑ - ๒๕๓๔

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์

พทุฒศักราช ๒๕๓๔ - ๒๕๔๑

ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

- พทุฒศักราช ๒๕๓๘ - ๒๕๔๑ ผู้ช่วยฉฉการ
 สภานัพรราชภักฎสภนศรฟายศึลปวัฒนศรรม และลึองแวงดลัฒศึลปกรรรม
- พทุฒศักราช ๒๕๔๒ - ๒๕๔๓ รดองฉฉการบตี ฟายศึลปวัฒนศรรม
 การร่วมนัฒกัฒบงศักรต่างๆ และเก็ชรตึศุณ
- พทุฒศักราช ๒๕๒๖ - ๒๕๓๐ กรรรมการสภาคณลัฒศึลปกรรรม
 แห่งประเทศไทษ เป็นผู้แทนสภาคณลัฒศึลปกรรรมประจำภาคฉึสฬ
- พทุฒศักราช ๒๕๓๒ ด้รับประการศเก็ชรตึศุณ
 จากสภาคณผู้ลัฒอ่าวหนังลัฒพึมพึจ้งหวัดสภนศร เป็นผู้มีผลงาน
 ตึเตฬ ต่างการนุร้กษึลึองแวงดลัฒศึลปกรรรม
- พทุฒศักราช ๒๕๓๔ ด้รับการจ้ดฉัฒบ้จจาก
 หนังลัฒพึมพึไทษร้จ้เป็นคนตึเตฬ ๑ โฬ ๑๐ ประจำปี ๒๕๓๒
- พทุฒศักราช ๒๕๓๔ ด้รับการเช็ช้เก็ชรตึเป็นผู้มี
 ผลงานตึเตฬ ส่าขามนุชษศาสตรัภาคฉึสฬ ขดงลัฒภักฎงาน
 คณษะกรรรมการวัฒนศรรมแห่งชาติ
- พทุฒศักราช ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕ เป็นคณษะศึกษาป่าชุฒชน
 ภาคตวันออกเห็ชงเหฬีร่วมนัฒกัฒบ้สภานัพรวิจ้ชและพัฒนฬ
 มหฬวึทษลัฒขดงแเกฬ และเช็ช้พรลางนฬวิจ้ชเร็ลอง ศักษภฬฬ
 การร้กษาป่าชุฒชนขดงกลุ่มชาติพัฒลัฒไทษกะเล็ง ชั ฬจ้งหวัด
 สภนศร นศรพนฬและมุกตฬหาร

พุทธศักราช ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙ ได้รับเลือกตั้งเป็นประธาน
สมัชชาองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น โลกกลุ่มผู้แทน
หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมทั่วประเทศ

พุทธศักราช ๒๕๔๒ ผู้ประสานงานการติดตาม
ประเมินโครงการกองทุนเพื่อสังคมเขตอีสานตอนบน ร่วมกับ
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารทางวิชาการชิ้นสำคัญ

พุทธศักราช ๒๕๒๓ ตำนานพงศาวดารเมืองสกลนคร

พุทธศักราช ๒๕๒๔ การศึกษาเปรียบเทียบเชิง
ประเพณี วัฒนธรรมชาวผู้ไทย - ชาวไท่ กรณีศึกษา
อำเภอพรรณานิคม และอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

พุทธศักราช ๒๕๒๕ บุคลากรทางวัฒนธรรม
ในท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร

พุทธศักราช ๒๕๒๗ ประวัติพระธาตุเชิงชุม

พุทธศักราช ๒๕๒๘ สภาพหมู่บ้านริมหนองหาร เล่ม ๑

พุทธศักราช ๒๕๓๐ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
ในชุมชนลุ่มน้ำสงคราม พ.ศ. ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน

พุทธศักราช ๒๕๓๔	สภาพหมู่บ้านพริมนพองหาร เล่ม ๒
พุทธศักราช ๒๕๓๔	สารานุกรมชาติพันธุ์การแพทย์
กลุ่มไทลาว-ไทโซ่	
พุทธศักราช ๒๕๓๕	กะเลิงบ้านบัว
พุทธศักราช ๒๕๓๖	กะเลิงบ้านกุดแสด
พุทธศักราช ๒๕๓๖	รวมบทความประวัติศาสตร์
สกลนคร	
พุทธศักราช ๒๕๔๐	ระบอบขันหมูลวัฒน์พชรกรม
จังหวัดสกลนคร	
พุทธศักราช ๒๕๔๑	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
จังหวัดสกลนคร	
พุทธศักราช ๒๕๔๒	แหล่งโบราณคดีน้ำตดอพงชัย
พุทธศักราช ๒๕๔๒	เรือนพักอาศัยชาวไทยเวียดนาม
บ้านท่าแร่ สกลนคร	
พุทธศักราช ๒๕๔๓	เส้นทางหมายเลข ๙ สู่เวียดนาม
ตลิ่งกลาง	

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วรรณศรีรัตน์ เป็นผู้มิถุฉษาศัยดี
ถาขหลังจากเกฉีษณฉาขุราชการแล้ว ได้เดินทางกลับไปพักฉ่อฉ
ฉังภูมิลำพะา ณ บ้านเลขที่ ๙๑/๒ ถนนพราษณูร์บูรณะ ตำบลพิชัย
ฉำเภอเมือง จังหัดลำปาง ต่อมาฉั่มป่วยด้วยโรคหลอดเลือดสมอง
ตีบตัน เมื่อวันที่ ๑ ฉัพวาคม ๒๕๖๓ ได้เข้าพักรักษาตัว
ณ โรงพยาบาลลำปาง ครั้ณเมื่อวันที่ ๓ ฉัพวาคม ๒๕๖๓ เวลา
๐๑.๑๕ น. โดยประมาณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วรรณศรีรัตน์
ได้ถึงแก่กรรมโดยสงบ รวมฉาขุได้ ๘๑ ปี ๑๐ เดือน ๒ วัน.

พิพิฉภณท์เมืองสกสกนศร

๓ ฉัพวาคม ๒๕๖๓

พงษาวดารเมืองสกลนคร
ฉบับลายมือ อำนวยโท พระยาประจักษ์ประเทศธานี
(ไฉนคำ พรหมสาขา)

ณ วัน ๓ ฯ ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๔๙ ปีกุน นพศก พณหัว
เจ้าท่าบสมุทรมหาโตยฝ่ายเหนือปริวิศาน์ซิลเสณร์ ข้าหลวงใหญ่
ซึ่งตั้งจัตราชการ หัวเมืองลาว หัวเมืองเขมร ฝ่ายตะวันออกอยู่ ณ
เมืองนครจำปาศักดิ์มีบัญชาโปรดเกล้าฯ สั่งข้าพระพุทธเจ้ากรมการ
เมืองสกลนคร ให้กิดจัดแต่งเรียบเรียงเรื่องพงษาวดารเมือง แต่ตั้ง
เมืองนครพนม ที่แยกเป็นเมืองมะหาไซ เมืองสกลนครต่อ ๆ มาขึ้น
พระเดชคุณเป็นที่สิ้น...(ส่วนนี้ชำระ)...

จำเดิมเมืองนครพนม พระบรมราชา^{กำหนด}เมืองนครพนม
มีบุตรชายชื่อท้าวแก้ว บุตรหญิงชื่อนางวันทอง พายคำสั่ง
บุตรพี่รามแยกได้นางวันทองเป็นผิวเมีย ท้าวแก้ว อายุได้
๑๕ ปี พระบรมราชา^{กำหนด}ผู้เปนนิตาเอาท้าวแก้วผู้บุตรไปถวาย
เปนมหาดเล็กเจ้าจำปาศักดิ์ ได้สองปีพระบรมราชา^{กำหนด}
เจ้าเมืองนครพนมก็ถึงแก่กรรม เจ้าเวียงจันทน์ตั้งพายคำสั่ง
บุตรเขยพระบรมราชา^{กำหนด}ผู้เป็นผิวนางวันทองเป็นพระนคร
เจ้าเมืองนครพนม ครั้นทราบความถึงท้าวแก้วว่า

บิดาถึงแก่กรรม พี่เขยเป็นเจ้าเมือง ท้าวแก้ว^๑ ขกกำลังเจ้าจำปาศักดิ์ได้แล้ว
 จึงลาเจ้าจำปาศักดิ์ขึ้นเข้ามาเฝ้า โหลสุเซบั้งไฟ^๒ ที่เฝ้าเกลี้ยกล่อม
 เอาท้าวเพี้ยพวกล้อมเซ กระจาก กระจอง เมืองวัง เขียงฉ่ม ผานัง
 เมืองตะโปน เมืองพิง เมืองคำเกิด เมืองคำม่วง จึงพาไพร่พลตั้งขัดตาทัพอยู่ที่ตำบล
 บ้านพกระแตง แก่งเหล็กตั้งขึ้นเป็นเมืองมหาชัยกองแก้ว พระนครคำสิงเจ้าเมือง

นครพนม จึงแต่งกรมการเอาข้างสองปลาย นอสงขลต
 เงินสี่สิบแห่ง ส่งไปขอกำลังนำเจ้าฟ้าญวนเมืองพูซุนเจ้าฟ้าญวน
 ให้กำลังมา ๖,๐๐๐ มารบเมืองมหาไช หมายใช้ทูตานุทูต
 เมืองนครพนม จึงลาเจ้าฟ้ามาก่อนกำลังแต่ไฟต้องเดือนสิบสอง
 ถึงเดือนห้า กำลังเจ้าฟ้าญวนมาถึงเมืองคำเกิดขึ้นเอา
 ถึงท้าวแก้ว จึงแต่งเอาข้างปลายหนึ่งนอสงขลตหนึ่ง ไพร่ ๑๐๐ คน
 ไปรับกำลังญวนที่เมืองคำเกิดว่าเป็นหมายใช้เมืองนครพนม
 กำลังญวนเชื่อฟัง จึงยกมาตีเมืองนครพนม ท้าวแก้วจึงเก็บ
 ไพร่พล ที่สมัครพรรคพวก ได้ ๓,๐๐๐ รวมทั้งกำลังญวน ๙,๐๐๐
 เมืองนครพนมแตกข้าม โขงลงมาอยู่ตงเซกาข้างตะวันตก
 พระนคร เจ้าเมืองนครพนม จึงแต่งกรมการไปเฝ้าเจ้าเวียงจันทน์
 ญวนจึงทำขัวข้ามน้ำ โขงมาตั้งค่ายอยู่หาดทรายข้างตะวันตก
 เจ้าเวียงจันทน์จึงแต่งพญาเขียงสาคุมไพร่ ๑,๐๐๐ มารบญวน
 ที่ค่าย ชนะญวนฆ่าญวนตายมากจึงได้เรียกว่า หาดแก้วกอง

พญาเชียงใหม่แม่ทัพจึงเอา ครอนคร้าวพระนครคำสิง เจ้าเมือง
 นครพนมขึ้น ไปอยู่เวียงจันทน์ให้ตั้งบ้านทราย^{เวียงทราย}
 รวมสำมะโนครัว ชายหญิง ๓,๕๐๐ เป็นเมืองพระยาเชียงใหม่
 แม่ทัพจึงเกลี้ยกล่อมเอาท้าวแก้วเป็นพระบรมราชา^{แก้ว}
 ขึ้นกับเมืองเวียงจันทน์ตามเดิม

พระบรมราชา^{แก้ว}มีบุตรชายชื่อว่า ท้าวอุตทั้ง^{ราชา}
 ท้าวพรหมมา ท้าวศรีวิชัย ท้าวอุ่มเมือง ท้าวเสาคำ ท้าวราช
 ท้าวแก้วมณีโชติ ท้าวพรหมบุตร รวมแปดคน บุตรหญิงชื่อว่า
 นางแท่งคำ นางแท่งแก้ว^{นางคำเพา} นางมิ่ง นางตอม นางยอด
 นางคำพัว นางเป้า นางมะ^{มะ} รวมบุตรหญิงเก้าคน
 พระบรมราชา^{แก้ว} อยู่ไวยราชการ ๑๒ ปี

จุลศักราช ๑๑๔๐ ปีจอสัมฤทธิศก เจ้าพระวอ^{เจ้าเมืองหนองบัวลำภู}
 พียงกรุงเทพฯ ว่า เจ้าเวียงจันทน์^{ขมก}เอากำลังกรุงเทพฯ ขึ้นมาตีเวียงจันทน์
 แตก พระบรมราชา^{แก้ว} จึงพาครอนคร้าวไปตั้งค่ายกวางหม
 ได้ห้าเดือนก็ถึงแก่กรรมท้าวพรหมมา^{บุตร}จึงพาครอนคร้าว
 บ่าวไพร่ออกมาอยู่นครพนมท้าวพรหมมาได้เป็นที่พระบรมราชา
 พรหมมา เจ้าเมือง คิดสมรู้กับเจ้าพัน ท้าวอุตทั้งได้เป็นอุปฮาด
 ท้าวศรีวิชัยได้เป็นราชวงศ์ ได้ลออกไปถวายตอกไม้ทองเงิน
 แต่จุลศักราช ๑๑๔๒ ปีชวดอัฐศก

พระบรมราชาพรหมมามีบุตรชายชื่อว่า ท้าวกิ่งหงสา
 ท้าวหมาแพง ท้าวหมาหล้า ท้าวคำสาย ท้าวพูเพ ท้าวศรี
 ท้าวจันทร์ ท้าววัง ท้าวปุ๋ย ท้าวขวาง ท้าวโท ท้าวทัง ท้าวขัด
 ตะวัน ท้าวแสง ท้าวโก รวม ๑๕ คน บุตรหญิงชื่อว่า นางเกด
 นางเหม็น นางสุรคันทน์^{มณี} นางจิก นางจอม นางแก้วปัดถ้ำ
 นางสุรีรางตำ นางตีม นางแก้ววันดี นางชม รวมบุตรหญิง
 ๑๐ คน

อุปฮาดอุทังมีบุตรชายชื่อว่า ท้าวจุลณี หญิง บุตรหญิง
 ชื่อว่า นางยอด นางฉิมสะ รวม ๒ คน^{อุปฮาดอุทัง} ก็ถึงแก่กรรม
 ราชวงศ์ศรีวิชัย ได้เป็นอุปฮาด พระพรหมราชาพรหมมา
 อยู่ใภ้ราชการ ๑๔ ปี คิดขบถเข้ากับเจ้าเวียงจันทน์

เมื่อจุลศักราช ๑๑๕๕ ปีขลุ แลกศก เจ้าพันเวียงจันทน์ขบถ
 จึงมีหนังสือไปขอกำลังด้วยเจ้าฟ้าแก้ว ๗ ไปรดเกล้าไปรดข่ม
 ให้กองทัพขึ้นมาจับเจ้า^{พัน}เวียงจันทน์ พระบรมราชาพรหมมา
 สรรค์ด้วยจึงต้องจับ^{ส่ง}ไปกรุงเทพฯ ต้องโทษ ลงพระอาชญา^{รัล}ยที่
 พอดี^{มา}มา^{มา}มาล้อมเมืองเชียงใหม่ เจ้าพันเมืองเวียงจันทน์
 ขอดอาสาตี^{มา}มา^{มา}มาล้อมเมืองเชียงใหม่ให้ชนะ จึงไปรดเกล้าไปรด
 ข่ม^{ให้}เจ้า^{พัน}กับพระบรมราชาพรหมมา^{ขึ้น}ไปรบ^{มา}ที่เมืองเชียงใหม่
 ให้มีชัยชนะ พระบรมราชาพรหมมา^{ขึ้น}ไปเมืองเถิน

จึงเปลื้องผ้าหาวเลขถึงแก่กรรม นายสุดตาเป็นที่พระศรีเชียงใหม่
 สุดตาเดิมเป็นพี่เมียตพพระบรมราชาพรหมมาอยู่รักษาเมือง
 ลงไปเฝ้ากรุงเทพฯ ไปรดเกล้าให้เฝ้าพระบรมราชา^{สุดตา}เจ้าเมือง
 นครพนม ท้าวอุ่มเมืองเป็นที่อุปฮาด^{ถึงแก่กรรมท้าวศรีวิชัยเป็นที่อุปฮาด}ท้าวเสลา
 คำเป็นที่ราชวงศ์ สองคนนี้เป็นบุตรพระบรมราชาแก้ว

อุปฮาดศรีวิชัยไม่ยอม^{รับไพร่เป็นเจ้าเมือง}จึงเอาอพยพครอบครัว
 บ่าวไพร่ลงไปกรุงเทพฯ ไปรดเกล้าไปรดข่มขมให้เฝ้าเมือง
 อยู่ปากน้ำ ท้าวอินทิสาร^{อินทิสารไม่ปรากฏว่าเป็นบุตรผู้ใด}เป็นที่พระปลัด
 ปากน้ำ ท้าวจุลณี บุตรท้าวอุทัง ท้าวกิ่งหงสา ท้าวคำสาย
 ท้าววัง ท้าวปุษ ท้าวหมาหน้า บุตรพระบรมราชาพรหมไม่ยอมว่า
 เชื้อไพร่ได้เฝ้าเจ้าเมือง จึงเอาอพยพครัวไพร่ข้ามน้ำโขง
 ไปอยู่^{กวหมูกวหงัว}ตามเดิมห่อหมกแซงไฟ

เมื่อจุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะ ตรีศก ท้าวจุลณี ท้าวกิ่ง
 หงสา ก็พาบ่าวไพร่ข้ดว่า เชื้อไพร่ได้เฝ้าเจ้าเมืองนครพนมไม่ยอม
 ขึ้น พระบรมราชาสุดตาจึงแต่ง^{คน}ขึ้นไปขอกำลังด้วย
 เจ้าอินทร์ เจ้าเวียงจันทน์ ๆ จึงแต่งเจ้าศรีฐานกับพระยา
 สุโขเฝ้าแม่ทัพมาช่วย แต่งเพี้ยขันขวาไปขอกำลังด้วย
 เจ้านครจำปาศักดิ์ เมืองสุวรรณภูมิ เมืองร้อยเอ็ด แลท้าวสมมิตร
 เมืองกาฬสินธุ์ มาพร้อมกันที่เมืองนครพนม ทางกรุงเทพฯ

พระมหากษัตริย์โปรด ให้พระยามหาอำมาตย์ขึ้นมาตั้งอยู่โพคำ
เมื่อจุลศักราช ๑๑๕๘ ปีมะโรง จัตวาศก พระยามาตย์จึงแต่งคน
ขึ้นไปเกลี้ยกล่อมท้าวจูลณี ท้าวกิ่งหงสา ฯ ไม่ยอมลงมา

ครั้นถึงจุลศักราช ๑๑๕๙ ปีมะเส็ง เบญจศก
กองทัพเวียงจันทน์กับเมืองนครจำปาศักดิ์ แลหัวเมืองทั้งปวงยก
ข้ามแม่น้ำโขงไปรบพวกท้าวจูลณี ท้าวกิ่งหงสาที่กวนกู่ กวนงัว
แตก กองทัพจึงไปตั้งขัณฑ์ทัพอยู่เมืองมหาชัยจับได้ท้าวหมาหล้า นางคำพัว
ผู้เมีย กับนางขลดภรรยาท้าวกิ่งหงสา แต่ข่าวไพร่เมืองนครพนม
สองพันเศษตักไปหัวเมืองทั้งปวงก็มากนางขลดภรรยาท้าวกิ่งหงสา
ผู้พระราชวงศ์หัวเมืองไชยบุรีเอาเป็นภรรยา

ครั้นจุลศักราช ๑๑๖๑ ปีมะแม สัปตศก ท้าวกิ่งหงสา
ท้าวคำสาข จึ่งยกทัพ ๖,๐๐๐ มาตั้งอยู่บึงสร้างหาด แคมหน้าโขงว่า
จะรบกับเมืองนครพนม พระยาสุโขทัยเวียงจันทน์ผู้รั้งทัพ
กับอุปฮาดอุ่มเรือดน จึงพร้อมกันปรึกษาเห็นว่า นางเกิดเป็นผีหญิง
ท้าวกิ่งหงสา นางสุรคันทน์ที่เป็นน้องสาวท้าวกิ่งหงสาจึงแต่งบุตรหลาน
ผู้หญิงร้อยหนึ่ง มีขันนूपเทียพดอกไม้เอาไปปลุกเสก
ท้าวกิ่ง ท้าวคำสาข ก็ดีใจเห็นพี่สาวกับน้องสาว ท้าวกิ่ง
ท้าวคำสาขว่า ไม่ยอมขึ้นกับเมืองนครพนมจะขึ้นกับเจ้าเวียงจันทน์
พระยาสุโขทัยกับอุปฮาดอุ่มเรือดน จึงข้ามน้ำโขงไปอยู่ที่วัดธาตุ

เมืองนครเก่าจึงเอาท้าวกิ่งหงสา ท้าวคำสาย มารับหน้าสาบาน
ตัวแล้วก็พร้อมเลิกทัพกลับเมือง

จุลศักราช ๑๑๖๒ ปีวอก อัฐศก ท้าวจูลณี ท้าวกิ่งหงสา
ท้าวคำสาย ท้าวห้อย พร้อมกันขึ้นไปเฝ้าเจ้า เวียงจันทน์ จึงให้
ท้าวจูลณีเป็นที่พระพรหม^{อาสา} เจ้าเมืองมะหาไซกองแก้ว ท้าวกิ่ง
หงสาเป็นอุปฮาดพระพาคี ท้าวคำสายเป็นราชวงศ์ ท้าวห้อย
บุตรพระพรหม^{อาสา}เป็นราชบุตร ขึ้นกับเมืองเวียงจันทน์ครั้ง
ขึ้นกับเจ้าอนุวงศ์

พระพรหมเจ้าเมืองมะหาไซกองแก้ว มีบุตรชาย ท้าวโถง
ท้าวคำ ท้าวเหม็น ท้าวเหง้า ท้าวเสื่อ ท้าวเส้า ท้าวแถว ท้าวละ
ท้าวพากท้าวหล้า รวม ๑๑ คน บุตรหญิง นางไผ่ นางสิง
นางสุข นางบึง นางตุต นางสุข รวม ๖ คน

พระพาคี อุปฮาดกิ่ง มีบุตรชาย ท้าวคำ ท้าวอิน ท้าวเกต
ท้าวสิง ท้าวเมืองแก้ว ท้าวสนน ท้าวเขี้ยว ท้าวจัน รวม ๘ คน
บุตรหญิง นางตุย นางพอง นางสุข นางหมา นางห้อย นางกอง
นางดอกแก้ว รวม ๗ คน พระพาคีอุปฮาดกิ่ง ได้ขู่ไพร่ราชการ
สิบปีก็ถึงแก่กรรม เจ้าเวียงจันทน์ตั้งราชวงศ์คำสาย เป็นอุปฮาด
ติเงา ท้าวกำ บุตรอุปฮาดพระพาคี เป็นราชวงศ์ อุปฮาดติเงา
มีบุตรชาย ท้าวโก ท้าวเอ็น ท้าวปัด ท้าวเกต ท้าวตุง ท้าวคำ

ท้าวสอณ ท้าวลาต^{คนนี้มีมารดาเกี่ยวข้องกับโคตรวิชัย} ท้าวหมุ^{คนนี้มีมารดาเกี่ยวข้องกับ}
 ศิริขันธ์ ท้าวอุ่พหล้า รวม ๙ คน ๑๐ คน บุตรหญิง นางพาง
 นางจวง นางหมุด นางหมา นางสัฬ นางสี นางเขียว นางลาว
 นางน้อข รวมเก้าคน พระพรหมอาสาเจ้าเมืองมะหาไซ
 อยู่ใพระราชการได้ ๒๙ ปี เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ก็ขบถต่อกรุงเทพฯ
 พระมหาพคร

เมื่อจุลศักราช ๑๑๘๙ ปีกุน นพศก กองทัพกรุงเทพฯ
 ยกขึ้นมาตีเวียงจันทน์

ต่อถึงปีชวด สัมฤทธิศก ศักราช ๑๑๙ เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์
 แยกขึ้นไปเมืองมะหาไซกองแก้วเลขขึ้นไปเมืองญวน กลับลงมา
 ทางเมืองพวน เจ้าพ้อขเมืองพวนจึงได้จับเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์
 ส่งให้แม่ทัพกรุงเทพฯ

เมื่อ ๓ ปีมะเมีย จศก ศักราช ๑๑๙๖ ปี กองทัพกรุงเทพฯ
 ยกขึ้นไปตั้งเกสียกล่อมเอาเมืองมะหาไซพระพรหม^{อาสา}เจ้าเมือง
 มะหาไซกองแก้ว แยกหนีขึ้นไปถึงเมืองญวนก็เลขถึงแก่กรรมเสีย

ครั้นปีมะแม สัปตศก ศักราช ๑๑๙๗ อุ่ปชาดติเจา
 พาเอาครอบครัวนำวไพร่อดกมาสู่พระบรมโพธิสมภาร
 ตั้งอยู่เมืองสกลนครเดี๋ยวนี้

ถึง ณ ปีระกา นพศก ศักราช ๑๑๙๙ อุดฮาดติเจาคำสาย
ก็ถึงแก่กรรม

ถึง ณ ปีจอ สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๐๐ ปี ราชวงศ์คำ
ลงไปเพื่อทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้ราชวงศ์คำเป็นพี่พระยาประเทศธานี
เจ้าเมืองสกลนคร โปรดให้ราชวงศ์ เมืองกาฬสินธุ์ ที่รักษา
เมืองสกลนครอยู่แต่เก่าเป็นพี่อุปฮาด โปรดให้ท้าวอินบุตรอุปฮาด
พาคีเมืองมะหาไซคนเก่าเป็นพระราชวงศ์ โปรดให้ราชบุตร
เมืองกาฬสินธุ์เป็นราชบุตรเมืองสกลนคร

พระยาประจันตประเทศธานี มีบุตรชาย ท้าวชัย ท้าวทอง
ท้าวสีหลา ท้าวโคก ท้าวทับ ท้าวรัง ท้าวแต รวม ๗ คน
บุตรหญิง นางแพง นางหม่อม นางพินทา นางบัวคำ นางก่อ
รวม ๕ คน

อุปฮาดมีบุตรชาย ท้าวโคตร ท้าวสีน ท้าวพิมพ์
ท้าวแสง ท้าวคาน ท้าวพู ท้าวไส รวม ๗ คน บุตรหญิง
นางตื้อ นางแท่ง นางทองแดง นางกัณหา รวม ๕ คน

ราชวงศ์อินมีบุตรชาย ท้าวเหม็น ^{โง่งคำ} ท้าวขี้ ท้าวเหม
ท้าวสงกา ท้าวตุน ท้าวเสา ท้าวเสา ท้าวคำจัน ท้าวชาย

รวม ๙ คน บุตรหญิง นางอุ๋น นางบัวรพิน นางหมี นางพูน
นางหมู นางเอียด นางแก้ว นางปลอง นางสุภา นางเฟื่อง
นางเหลื่อง นางจันทร์แดง รวม ๑๓ คน ราชบุตรรับราชการ
ได้สามปีก็ถึงแก่กรรม

เมื่อปีชวด โทศก ศักราช ๑๒๑๒ ปี ทำวขันตติยะ^{บุตรโครโมทราม}
เป็นราชบุตร ได้ห้าปีก็ถึงแก่กรรม

เมื่อปีมะโรง เบญจศก จุลศักราช ๑๒๐๖ ทำวอินทิสาร
ได้เป็นที่ราชบุตร อุปฮาดรับราชการได้ ๑๓ ปี ก็ถึงแก่กรรม

เมื่อปีจอ โทศก จุลศักราช ๑๒๑๒ ทำวโถงเป็นพี่
พระอุปฮาด ทำวเหม็นเป็นพระราชบุตร สองคนนี้เป็นบุตรพระพรหม
เจ้าเมืองมหาไชยกองแก้ว แต่ราชบุตรอินทิสารกลับตีไปอยู่
กาฬสินธุ์

พระอุปฮาดโถงมีบุตรชาย ทำวลาด ทำวหม่ม ทำวจุม
ทำวจี ทำวอิน ทำวคำ ทำวชัย ทำวพรหม ทำวเส้น ทำวสา รวม
สิบคน บุตรหญิง นางจวง นางจันทร์ นางวัน นางปลอง นางหมู
นางย่น นางมาก นางมิ่ง นางตุ้ม นางแฉก นางอุ๋น นางสัน
รวม ๑๒ คน

ราชวงศ์ฉินรับราชการได้ ๒๑ ปี ก็ถึงแก่กรรม
เมื่อจุลศักราช ๑๒๒๐ ปีมะเมีย สัมฤทธิศก

เมื่อจุลศักราช ๑๒๒๕ ปีกุญ เบญจศก ไปรดเกล้า
ไปรดกระหม่อมให้ราชบุตรเหม็นเป็นที่พระภูวดลบริรักษ์
ไปรดเกล้าไปรดกระหม่อมม้าโพหมาเป็นเมืองภูวดลสะวาง
ท้าวเกตบุตรอุปฮาดติเजाเป็นอุปฮาด ท้าวชัยบุตรพระยาประเทศ
ธานีเป็นราชวงศ์ ท้าวเหมม บุตรพระภูวดลบริรักษ์เป็นราชบุตร

เมื่อจุลศักราช ๑๒๒๙ ปีเถาะพศก ไปรดเกล้า
ไปรดกระหม่อมให้ท้าวปิต บุตรอุปฮาดติเजा เป็นราชวงศ์
ท้าวลาดบุตรอุปฮาด โถงเป็นราชบุตรเมืองสกลนคร

ถึงเมื่อ จุลศักราช ๑๒๓๔ ปีวอก จัตวาศก ไปรดเกล้า
ไปรดกระหม่อมตั้งท้าวเหม็น ^{โง่หค้ำ} บุตรราชวงศ์ฉินเป็น
พระศรีสกุลวงศ์ผู้ช่วยพระยาประเทศธานีเจ้าเมืองสกลนคร
รับราชการได้ ๓๙ ปี อายุได้ ๘๖ ปี ก็ถึงแก่กรรม

เมื่อจุลศักราช ๑๒๓๘ ปีชวด อัฐศก อุปฮาดโถง ราชบุตร
ลาดก็ถึงแก่กรรม ในปีนั้น

เจ้าคุณพระขามหาอำมาตย์ซึ่งเป็นแม่ทัพอยู่เมืองหนองคาย
ไปรดว่าที่ราชวงศ์ปิดว่าที่อุปฮาดพระศรีสกุลวงศ์ผู้ช่วยเหม็น

ว่าที่ราชวงศ์ ทำวจุมนบุตรอุปฮาด โองว่าที่ราชบุตร ทำวฟอง
บุตรพระยาประเทศธานีว่าที่พระศรีสุกุลวงศ์ผู้ช่วย ทำวภาค
บุตรพระพรหมอาสาเจ้าเมืองมหาไชยเป็นว่าที่พระพฤตมิมพตรี
ผู้ช่วย

ครั้นเมื่อจุลศักราช ๑๒๓๙ ปีชลู นพศก โปรตเกล้าโปรด
กระหม่อมตั้งพระศรีสุกุลวงศ์ผู้ช่วยเหม็น ^{โง่ห่า}ผู้ว่าที่ราชวงศ์
เป็นพระอุปฮาด ทำวพวงผู้ว่าที่พระศรีสุกุลวงศ์ผู้ช่วย
เป็นราชวงศ์

ครั้นถึงจุลศักราช ๑๒๔๐ ปีขาล สัมฤทธิศก โปรตเกล้า
โปรดกระหม่อมตั้งราชวงศ์ปิดผู้ว่าที่พระอุปฮาดเป็น
พระยาประจันตประเทศธานี ทำวจุมนเป็นราชบุตร ทำวหอม บุตร
ทำวกระแสนเป็นที่พระศรีสุกุลวงศ์ผู้ช่วย

พระยาประจันตประเทศธานีปิด มีบุตรชาย ทำวแสง
ทำวเพา ทำวฮัด ^{ทำวเสาค่า} ทำวจุมน ทำวเกต ทำวสีม ทำวพา
รวม ๗ คน บุตรหญิง นางเหม็น นางผิว นางทองคำ นางห้อย
นางเข็ม นางสนน รวม ๖ คน

พระอุปฮาดเหม็น มีบุตรชาย ทำวพังคี่ ทำวอรดี
ทำวพรกา ทำวสิง ทำวสัง ทำวเส ทำวโท รวม ๗ คน

บุตรหญิง นางหน่อแก้ว นางจันทโครพ นางหยด นางคาช นาง
ฉวน นางไส่ นางไส่ รวม ๗ คน

ราชวงศ์พงษ์มีบุตรชาย ท้าวสุวรรณดี ท้าวอินทรี ท้าวแดง
ฉ้วน รวม ๓ คน บุตรหญิง นางคำมด นางคำตัน นางสีดา นาง
เทพ รวม ๔ คน

ราชบุตรจุมมีบุตรชาย ท้าวขี้ ท้าวอินทอง ท้าวขาลี
ท้าวคำมี ท้าวโคตร รวม ๔ คน บุตรหญิงนางกตชาหนึ่ง

พระยาประจันตประเทศธานีรับราชการได้ ๗ ปี
ก็ถึงแก่กรรม เมื่อจุลศักราช ๑๒๔๗ ปีวอก ฦศก

ครั้งถึงเมื่อ จุลศักราช ๑๒๔๘ พณหัวเจ้าท่านสมุหมหาด
ไทยฝ่ายเหนือปริวิเคาฬ์ซีสลลร์ ข้าหลวงใหญ่ ซึ่งจัดราชการ
อยู่เมืองนครจำปาศักดิ์ ไปรดว่าที่อุปฮาดเหม็นพบว่าที่
พระยาประจันตประเทศธานี ราชวงศ์พงษ์ว่าที่อุปฮาด
ราชบุตรจุมว่าที่ราชวงศ์ ท้าวเมฆ บุตรราชวงศ์อินทว่าที่ราชบุตร
ท้าวแสงบุตรพระยาประจันตประเทศธานีว่าที่พระฤทธิมนตรี

ครั้งถึงปีกุน นพศก ไปรดเกล้าไปรดข่มอหม
ตั้งพระอุปฮาดเหม็นเป็นพระยาประจันตประเทศธานี เจ้าเมือง
สกลนครเด็ขวนี้ ข้าพระพุทธเจ้า และกรรมการเมืองสกลนคร

ได้พร้อมเขียนเรียงพงศาวดารเดิมเพนเมืองสกทนครแยกออกจาก
เมืองนครพนม ตามปู่ย่าตาชายเล่าสืบต่อๆ มาตั้งนี้
จะเท็จจริงประการใด ควรมีควรสุดแต่จะโปรดฯ.

ได้ตรวจแล้ว

แต่ที่เขียนเรียงลงสมุดนี้ ละเอียดดี มีขุนบุตรเจ้าพาขิตต่อ
พงศัพทฎีกันดีแต่ยังไม่ได้สอบพุทธศักราชปีที่มีเหตุผลเกิดขึ้น
จะตรงกันหรือไม่ ส่วนใดบกพร่องในสมุดนี้ก็ได้เติมต่อลงไว้แล้ว
ในตอนที่ราชบุตรเมืองระแหงยกพหุชาติรา มาสร้างเมือง
มรุกขนคร สมมุติตนเพนพระยาขัตติยวงศาราชบุตรฯ ฯลฯ
ศรีโคตรบูรณห์หลวงเพนเมืองเอกแก้วเวียงจันทน์ ตั้งให้เจ้าเอวก่า
เพนเจ้าเมืองมีนามว่า พระบรมราชา ก่าห ๆ มีบุตรหญิงชื่อว่า
วันทอง น้องชายชื่อว่า กูแก้ว ตอนต้นยังขาดอยู่ ตอนปลาย
ต่อจากเจ้าคุณจันทร์เจ้าเมืองมาแล้ว มีใครเพนเจ้าเมืองต่อไป
ยังไม่มีควรเขียนเรียงไว้

บริบาล

๒๘/๕/๓๓

บรรณาการ

หนังสือและบทความในหนังสือ

เกรียงไกร ปรินญาพล. (๒๕๕๘).

พงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับ รongอำมาตย์โท

พระนิมิตศุภกิจ (คำสาข ศิริพันธ์).

สกลนคร : โรงพิมพ์สกลนครการพิมพ์.

พจนานุกรม เจจรเพชร. (๒๕๖๑).

พงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับ รongอำมาตย์โท

พระยาประจันตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา).

สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์.

สุรัตน์ วราจรัตน์. บรรณาธิการ.

ตำหนัพพงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับ รongอำมาตย์โท

พระยาประจันตประเทศธานี (โง้วคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร).

สกลนคร : สกลนครการพิมพ์, ๒๕๒๓.

โรงพิมพ์พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร

งานวิชาการและวิจัย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เลขที่ ๖๘๐ หมู่ที่ ๑๑ ถนนนิตโย ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๔๐๐๙

